

СВОБОДА СЛОВА ЯК ЗАСІБ САМОВИРАЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

ЛОТАРЄВА Дар'я, здобувачка вищої освіти

спеціальність 015 «Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)»

Миколаївський національний аграрний університет

Анотація. Свобода слова як засіб самовираження особистості є одним із фундаментальних прав людини, що забезпечує можливість формування, висловлення та поширення власних поглядів та переконань. Вона виступає необхідною умовою розвитку індивідуальності, реалізації творчого потенціалу та участі громадян в громадській житті.

Ключові слова: демократичний лад, переконання, конфлікт інтересів, захист свободи.

Свобода вираження думок є невід'ємним елементом демократичного ладу та одним із базових прав людини. Вона забезпечує кожній особі можливість формувати, висловлювати та поширювати власні погляди та переконання, отримувати та передавати інформацію без неправомірного втручання з боку державних інституцій. Це право створює умови для вільного обміну ідеями, сприяє розвитку плюралізму думок.

Свобода вираження думок виступає одним із ключових інструментів діяльності засобів масової інформації та суспільства в цілому, оскільки забезпечує можливість здійснення громадського контролю за діяльністю держави, її інституцій. Вона відіграє особливо важливу роль у виявленні та висвітленні фактів корупції, зловживання владою чи конфліктів інтересів в органах державного управління. Саме тому це право має виняткове значення для журналістів та працівників медіа [1, с. 83], професійна діяльність яких полягає у виконанні функції захисника демократії. Реалізація цього завдання передбачає забезпечення для них можливості вільно збирати, аналізувати та поширювати інформацію, а також критикувати їх.

Свобода вираження думок охоплює широкий спектр форм та способів самовираження, включаючи як вербальні, так і невербальні засоби комунікації. Вона поширюється на візуальні (зображення, фотографії, малюнки, відеоматеріали), звукові (музичні твори, усні висловлювання, промови) та поведінкові форми (виконання або дія), що можуть мати символічний чи протестний характер. Таким чином, це право забезпечує можливість передання ідей і переконань через будь-які канали комунікації, незалежно від їхньої форми.

Свобода вираження думки захищає ідеї чи думки, які можуть бути спірними, тривожними чи навіть шокуючими, адже толерантність є одною з основних цінностей демократичного суспільства.

Не всі форми висловлювань підлягають захисту у межах свободи вираження поглядів [2, с. 240]. Зокрема, висловлювання, що містять ознаки розпалювання ворожнечі чи заклики до насильства, не можуть бути захищені, оскільки вони суперечать основним засадам демократії та принципам поваги прав людини.

Свобода вираження поглядів не має абсолютного характеру, тому її реалізація може бути обмежена за певних умов. Відповідно до положень Європейської конвенції з прав людини, обмеження цього права вважається правомірним лише за наявності чітко визначених підстав: воно має бути передбачене законом, демократичного суспільства. Такий підхід забезпечує баланс між правом на свободу.

Необхідно чітко розмежовувати право особи на формування власної думки та право на її публічне висловлення. Перше має абсолютний характер і не підлягає жодним обмеженням. Ніхто не може бути позбавлений можливості мати власні переконання, незалежно від їхньої популярності чи змісту. Водночас саме вираження цих переконань може підлягати певним правовим обмеженням з огляду на необхідність захисту прав інших осіб чи громадського порядку.

Гарантом реалізації права на свободу думки та її вираження є держава, яка несе основну відповідальність за її забезпечення та захист. Обов'язок держави полягає у невтручанні у реалізацію права на свободу вираження поглядів, що передбачає утримання від будь-яких довільних чи непропорційних дій, які можуть обмежити вільний обмін ідеями та інформацією. Такий підхід забезпечує простір для формування відкритого суспільного дискурсу та сприяє розвитку демократичних інституцій.

У свою чергу інший обов'язок вимагає від держави активних дій, спрямованих на ефективний захист цього права від будь-яких форм втручання: державних органів, приватних осіб чи структур. Це передбачає створення належних правових та інституційних гарантій [3, с. 130], зокрема дієвих

механізмів захисту громадян, незалежної та справедливої судової системи, а також процедур, що забезпечують ефективне розслідування таких випадків.

Отже, право на свободу слова як засіб самовираження особистості, гарантує відкритість комунікації, сприяє формуванню демократичної культури, що ґрунтується на толерантності та взаємній повазі. У правовому полі свобода слова розглядається як соціальний механізм відповідальності, що передбачає баланс між самовираженням особистості та захистом прав інших осіб та громадських інтересів.

Список використаних джерел:

1. Курепін В. М., Сухорукова А. Л. Менеджмент функціонування вітчизняного медіа в кризовій економіці воєнного періоду: тенденції та прогнози. *Modern Economics*. 2025. № 52(2025). С. 81-88. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V52\(2025\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-12).

2. Іваненко В. С. Національно-патріотичне виховання молоді як складова побудови незалежної держави. Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів : тези доп. Всеукр.наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 17 травн. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця : ХНУВС 2023. С. 239-242. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/14176>.

3. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).

Annotation. *Freedom of speech as a means of self-expression is one of the fundamental human rights, providing the opportunity to form, express and disseminate one's own views and beliefs. It is a necessary condition for the development of individuality, the realization of creative potential and the participation of citizens in public life.*

Key words: *democratic system, beliefs, conflict of interest, protection of freedom.*

*Науковий керівник – КУРЕПІН Вячеслав,
канд.екон.наук, доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*